

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. XVII. Compendium dictorum & Epilogus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

Tot aliorum affectata cœcitas nemini patrocinaatur. Jam pridem moniti sumus, angustam esse portam, & arctam viam quæ ducit ad vitam.

Via ad inferos expeditissima.

Via ad inferos expeditissima, Libido & Luxuria. Incepe gradi hoc tramite, & brevi magnis itineribus ad Orcum non ibis, sed cures, sed volabis. Id Thomas Morus vir tam eruditus quam sanctus affirmatissime pronuntiavit, voluitque suis etiam scriptis inferere hoc disticho:

*Si quis ad inferos properat descendere manes,
Huc iter accelerant Balnea, Vina, Venus.*

Hæc sexcenties, hæc millies audimus, & pœnè fastidimus. Et quod longè deterrimum, voluptatibus æternis hilare, tamen turpe momentum ultro præferimus, & cupimus perire. Quocirca usque, & usque repetendum, *Et nemo credit.*

CAPUT XVII.

Compendium dictorum & Epilogus.

Certum nullius hominis linguâ cruciatus inferorum vel leviter adumbrari, nedum explicari aut exaggerari posse. Ab ore ad aures hæc monita pertinent, sed animum plerumque non vulnerant.

Flamma picta & vera nimium quantum differunt, hæc tamen quandoque sibi simillima sunt: dolores nostri cum cruciatibus hominum damnatorum collati, heu quam nihil habent similitudinis, siquidem finiti ad infinitum nulla est proportio.

Certum est & illud, de plurimis Christianorum verissime dici, eos nequaquam serio credere, apud inferos puniri fontes, alioquin indubiè aliter victuros. Eò dictum Domini collineat: *Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terrâ?* De ceteris non minus verè dici poterit, eos de inferorum tormentis aut nunquam, aut raro cogitare; & quidem cogitare solum, non inhaerere huic cogitationi, non perpendere hæc tristia, non ea imaginationi imprimere: aut certe altiore paulò cogitationem, velut salutarem flammam, curarum ac negotiorum mole obruere & ita cœcum ac surdum ad inferos descendere: omnes enim qui eò deveniunt, cœci & surdi sunt, uti Hierosolymæus civis, Lazari interfecto, tunc primum oculos aperuit, cum jam extra viam fuit. Sed ut dicta in compendium conferamus, Novemplex Æternitatis luctuosæ tormentum statuimus: singulorum hic denuo monere, consilium ducimus.

*Psal. 78.
vers. 3.*

Plâtes Hebræus: *Dies, inquit, dicit eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam.* Quis jam impiis persuadeat, eos errare, & impiè agere? Optimos vitæ dies inaniis & vanitatibus frangunt. Sed illis hoc demum persuadebunt. Avernales tenebræ, æterna nox, scientiam nox indicabit nocti. Quemadmodum dies felicitatis perpetuæ ostensus est beatis, quam opportunè hos vitæ dies sanctis actionibus expendere: ita nox illa horribilis, sempiternam noctem detegit, quam inter vitia jam ductat improbi, brevè æternâ nocte sepeliendi.

O nox, ò tenebræ! hac nocte, his tenebris latrat conscientia canis, favor humanus dormit, voluptas omnis jam evanuit, nil fulget auri, nec splendent abaci, silent amici, absunt medici, terrent umbræ, involvunt flammæ, conclusit Æternitas. O nox, ò tenebræ!

Videte mihi mercatores duos divites, adultæ jam nocte latrunculis ludentes. Hic tabula lusoria, in qua rex, regina, gemini tam cursores, quam elephantes & saltatores cum sedecim rusticis, universè triginta duo calculi. In mensâ, proximè lusoriam tabulam pervigilat lumen, & hoc latrunculorum prælium accendit. Fervere

A opus, ardent lutores, demum in ultimum punctum pœnæ omne aurum ponitur. Alter evadit victor, aufert aureos. Victus abijt fremens frendensque: Et ò fortuna, inquit, nequissima, ò latrones! quis meum mihi aurum reddit? Ita domum redit, stomachatur, furit, queritur, familiam turbat, famulos exagitat, evertit omnia. Ita noctem vix sui compos transigit.

Tabula hæc lusoria est vita humana, cui lumen rationis non deest; varii vitæ status diversæque dignitates sunt latrunculi. Sunt reges ac reginæ, sunt proceres & optimates, plebs urbana & pagana, honorum & opum maxima diversitas. Qui his perit scit uti, vincit; ignarus vincitur. Inde nox una, sed perpetua; sive tenebræ nullis radiis collustrandæ, inde desperatio sempiterna: Non videbunt lumen in æternum. O nox, ò tenebræ!

Alterum, Fletus.

B Angelus, tanquam cæli Prætor vociferatur jam olim: *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum.* Tartarum luctui destinatissima domus. Hic fletur sicis lacrymis, nihil tamen doloris egeritur flendo.

O mortales, quid nummos perditos, quid charorum funera, quid iniqua tempora dessemus? steriles hæc flendi materia est: nec mala sunt ista, nisi malis. Hic illud Christi usurpandum. *Nolite flere super me, sed super vos ipsos flere.* A conspectu Dei æternum abijci, hoc ploratu dignissimum, hoc nullo lacrymarum mari sat poterit desleri.

Prophetas omnes eorumque vaticinia considerate: Mala passim ingentia denuntiant, calamitates maximas prædicunt. Repentè styllum vertunt. Subito videntur omnia in integrum restituta, loco esse optimo. Hinc illæ solatioium promulsides: Et fluent colles lacte & melle. *Apprehender mesium tritura vindemiam, & vindemiam occu-*

pabit sementem, & comederit panem vestrum in saturitate. Ita post tempestates & procellas subita sese infundit serenitas. Causa est in aperto. Nullum in hoc Orbe tam infanabile vulnus, cui Deus non possit malagma imponere, nullum tam grande malum quod suo destitatur seu remedio, seu solatio. Tobias pauper & cæcus, sed patiens & piscis felle curatus; Naaman leprosus, sed opulentus & Jordanis aquâ sanatus. Thessalia veneni quidem ferax, sed & Alexipharmacis destituta non est. Insulæ Philippinæ vires non habent, sed habent palmas, quæ liquorem vino nobiliorem ferunt. A lignis egena est Italia, sed hiemem habet mitiorem, & fructibus abundat.

Ita Deus Adamo Christum, Christi genitricem Evæ, delicto gratiam, transgressionem obedientiam, morti vitam opposuit. Nullum hic ulcus tam sordidum & hians, quin suum sibi emplastrum inveniat; nulla tam miserabilis clades, quæ non & sanabilis sit. At verò in luctuosâ Æternitate illâ, & insanabilia sunt omnia; plurima illic ulcera, sed nullum illic emplastrum, cataplasma nullum est; malum summum, malum æternum, immedicabile.

M. Marcellus capitis Siraculis, florentissimæ urbis miseratione morus illacrymavit. Non lacrymas sed sanguinem stillent ex oculis dampnati, cum seipsum quisque aspiciet totius Æternitatis captivum. Hic lacrymis sanguineis, non tamen profuturis, hic fletui acerbissimo locus est. Verè ibi erit fletus, sed fletus solatium ibi nullum erit.

Tertium, Fames.

Ergo exercentur penis, veterumque malorum supplicia expendunt

Nimium lautè pranderunt improbi, ideo tam miserrè ac siccè jam cenant. Edendi ac bibendi libidinem non conti-

De damnatorum rogo Caput XVII.

193

Aug. tom.
10. form.
63. de di-
versis. c. 14.
m. 12. p. 138.

continuerunt, hinc varia gula flagitia, hinc frequens ebrietas & ingens vitiorum agmen, quod ebrietatem comitari assolet. Non edebant ut viverent, sed vivebant ut ederent. Quorum animus in patinis vixit, quibus vire modicus culina fuit. De his disertè Augustinus: *Nam cum ideo, inquit, manducet ut vivat, ideo se putant vivere, ut manducet. Istos omnis sapiens reprehendit, & maxime divina scriptura edaces, ebriosos, belluones, quorum Deus venter est. Hos ad mensam non adducit nisi concupiscentia carnis, non indigentia refectionis. Itaque isti cadunt in escam & potum. O homines qui beatitudinem & felicitatem in mensa tanquam pecus in præsepem constituunt. Educat, bibunt, vomunt. Jam demum esuriunt, jam sitiunt, jam crapulam launt. Sed nec minimum famis aut sitis solatium reperiunt. Samaritana aut Saguntina fames apud inferos in deliciis essent: illic crudeliùs esurit & sitit. Aquæ guttula in voto est, sed & guttula negatur. Hæc gula sunt supplicia: ita suavitas voluptatis exigua, dolore cruciatur æterno.*

Macr. l. 2.
Saturn. c. 2.

Decoctorum juvenis & patrimonii sui gurgis, Albidijs, re omni per gulam absumptâ & comestâ, domum præ desperatione incendit. Ubi hoc Caro vidit: *O te religiosum juvenem, inquit, qui tam liberaliter Proterviam facis! Mos erat in hoc Protervia sacro, ut quod homines ex epulis non adsumpserant, Deus claudus Mulciber devoraret.*

Augustini,
(in senen-
Augustini.)
tom. 10.
form. 63. ad
p. 143.

Tot damnata ad Orcum capita plagè Proterviam fecerunt, turpissimi decoctores omnium bonorum Divinâ lege spectâ epulis ac vino protervè proflus indulserunt: jam non solum ipsarum domus, sed & ipsi ardent, arsum æternum. Hoc planè est Proterviam fecisse. Huc illa prisca Patris referri proterunt. Ibi nulla vox, nisi gemitus: nulla requies, sed ardor continuus: ibi nullum in flammâ refrigerium, sed ignis perpetui continuum incendium. Ibi lux nunquam videbitur, ibi tenebris nunquam carebitur: ibi nulla est in bono eorum memoria, sed oblivio Dei ipsorum æterna. Quorum cibus, eorum cruciatus, quorum mansio non Abraham, sed Satana finis. Emenda dum potes, ad Deum clama dum tempus habes, dum spatium datur luge, dum licentia tribuitur, penitere non protrahere.

Quartum, Fætor.

Macr. c. 1.
p. 11.
Talm. p. 1.
p. 11. & p. 12.
p. 11. & p. 12.
p. 11. & p. 12.
p. 11. & p. 12.
p. 11. & p. 12.

Ne quid scilicet desit ad totius hominis omnigenos cruciatus, suum etiam naribus opobalsamum ingeretur, fætoris extremi peltis. Sunt inter homines quibus paupertas & pauperes horrendum foetant: Sunt quorum cum Catullo votum est in narium delitiis nasum fieri. Hi obsecro prælibent quinam in illâ Mundi cloacâ folet odores incendi.

Et quid miramur Eternitatis carcerem fætere? hæc odorum & hircorum stabulum est. Hoc illi nomen ab Orbis iudice habent. Christus de seipso: *Statuer oves quidem, ait, à dextris suis, hædos autem à sinistris. Hæc pecudes nec piscem olent nec florem. Ad haras spectant, & ad Augiæ stabulum, procul à cæli delitiis, procul, & hircos & porcos. In illam beatorum domum, non intrabit aliquod inquinatum, aut abominationem faciens. Immundus, ille hircorum grex, tantò tunc gravius fætebit, quantò nunc immoderatus illecebras odoris quaesit.*

Suaviorum odorum alii gulam, alii libidinem irritant. Horum appetitus præteritum vehemens incontinentiæ notam subit. Et plerumque, ut summam dicamus, huius generis oblectamenta, quæ auribus, oculis, naribus percipiuntur, vel levia, vel fœda sunt. Parere sensui, & inhare voluptati, aut inane, aut obscenum est, maxime si absit modus.

Odores & unguenta non paucis damno, imò & exitio fuisse. Muleassès rex Tunetorum regni recuperandi causâ in filium Amidam pugnavit. Cum autem ex infelici pugna fugeret cruore & pulveribus fœdatus, ex

Tom. I.

A solo unguentorum odore agnitus, & è fugâ reprehensus est. Jam capto filius utramque pupillam candenti scalpello rimatus diem abstulit.

Vespasianum Imperatorè juvenis, ut erat unguentis illitus, gratias acturus, adjerat. Odore mox haulto Cæsar stomachatus, acri supercilio & voce aspera: *Mallem, inquit, oboluisse allium. Sic increpitum sine honore, relicto etiam gratia jam concessæ litteris dimisit.*

C. Plotinus Plancus à triumviris proscriptus, mortis metu Salernitanis latebris abditus, unguenti odore proditus, sibi quidem perniciem, suis autem proscriptoribus excusationem seditæ quasivit. Ita semper decore cori sunt huiusmodi odores, aut etiam damno.

Hoc sciamus, hæc etiam quæ minuta credimus, divinus oculus observat. Erit ergo, quod Isaias prædixit, pro suavi odore foror. Hic Michæa monitum instillo: *Indicabo tibi, ô homo, quid sit bonum, & quid dominus requirat à te: Vt facies iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo.*

Quintum, Ignis.

De hoc igne insigniter, & singulari nervo Isidorus *Is. l. 4. epist. Pelusiora: Scire debes, bone vir, inquit, quod nemo latebit illi strisimum illum ac pervigilem oculum, ne quidem si in oculis suis penetratibus aliquid patris. Aperta enim & nuda ipsi sunt omnia, quantumvis operata & abditæ esse videantur. Quamobrem etiam peccator neque respicientes excipit fluvii quidam perpetui ignem terribilem ebullientes, quorum flumina nihil sunt aliud quam flammæ ad supplicium fluctuantes. Metuamus igitur divinum Numen. Christianus vares Prudentius de hoc incendio illud canebat:*

*Vermibus & flammis, summis cruciatibus ærum
Immortale dedit, senio ne flammâ periret.*

Prude, con-
tra Marcio-
nitas.

Heu ignis quem nulli lustrorum tractus, quem nulla, ut Nazianzenus loquitur, sæculorum innumerabilitas extinguet! Quocunque te verteris, sunt omnia ignis, Pix, Sulfur, Ira & Indignatio Domini. Inter ignes etiam nostros plurimum est discriminis. Ignis fulminis multò est actuosior quàm vulgaris. Sed utroque longè potentior est ignis Avernalis, devorans, sempiternus. Nunc quaero cum Isaiâ: *Quis poterit habitare de vobis cum Isa. c. 33. igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis.*

Illud igneum salis mare, tametsi noctes atque dies ferveat, habet tamen suos per annum intercalares dies, quibus restincto incendio interquiescat. Apud inferos centum elabentur anni, mille, decem millia annorum transigentur, at nec unicus quidem dabitur intercalaris dies. Hinc optimè dixit Augustinus: *Qui sanam considerationem habet, qui credit Dei verbis, metuit plus ignem æternum quàm cuiuslibet truculentæ barbari ferrum: plus metuit mortem perpetuam morte quolibet huius pœnâ.*

Quot igitur horas, vel quot dies, quot menses, aut annos in igne hoc permanebunt perduelles Dei? Nec horæ, nec dies, nec anni numerari possunt, quantovis numero collecto. Eternæ erunt horæ, æterni dies & menses, æterni anni, ignis æternus. Nunquid igitur in æternum projiciet Deus? Projiciet in æternum. Nam, Triumphantor in Israël non parceret, & penitentie non flectitur. Hæc qui pavet, cavet, inquit Bernardus, qui negligit, excedit. Hinc Clericos, prisci ac religiosi scriptoris sapientissimum est consilium: Memoria æterni ignis tecum singulis noctibus dormiat.

Sextum, Vermis Conscientiæ.

Mala conscientia vel unius dieculæ, heu quanta crux! quis erit dolor si sit æterna crux? Damnatorum conscientia undique vulnerata, hinc afflictissima semper & desperatissima, nullo unquam solariolo mulcenda. De-

R

lanienâ

Bern. l. 5. de lanienâ tam exulceratâ conscientiâ Bernardus egregiè: A
 Conf. c. 12. Nullus, inquit, de tantâ numerositate spectantium molestior
 oculus, suo cuiusque. Non est aspectus sive in calo, sive in terrâ,
 quem tenebrosa conscientia effugere magis velit, minus possit.
 Non latent tenebra vel seipsas. Se vident, quæ aliud non vident.
 Opera tenebrarum sequuntur illos, nec est quo se abscondant
 ab illis, nec in tenebris quidem. Hic est vermis, qui non moritur,
 memoria præteritorum. Semel injectus vel potius innatus per
 peccatum, hæsit firmiter, nequaquam deinceps avellendus. Nec
 cessat rodere conscientiam, eoque pastus, escâ utique inconsum-
 ptibili perpetuat vitam. Experiri erit hoc vocem illius, Arguam
 te, & statuum contra faciem tuam.

Apud in-
 feros nulla
 sunt horo-
 logia.
 Eccle. cap. 9.
 v. 10.

Apud inferos nulla sunt horologia, nulla regendis
 horologiis sidera, nulli fasti aut Kalendaria. Nulla illic
 temporum vices distinguuntur. Ecclesiastes asserit: Nec
 opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos,
 quid tu properas. Hic unicum conscientiæ horologium au-
 ditur, sed turbarissimum.

Egroti, qui nihil somni possit capere, molestissimum
 est, nullum audire horologium, nec posse noctis perio-
 dos discernere. Hinc unicuique quadrans pro horâ, hora
 unica pro nocte totâ est. Et tamen ubi sex septemve
 horulæ abierint, aviculæ cantillando salutant auroram,
 sol paulatim è quotidiano suo tumultu emergit, æstus
 remittit, somnulus plerumque adrepat; omnia quæ ad
 noctis adventum exasperabantur, jam fiunt mitiora:
 brevi aderunt quæsituri, qui valeat, nec verbis tantum,
 sed & fomentis aliis recreatur ægrotum. Nihil ho-
 rum, ô Deus, apud inferos est, nihil diei aut solis, nil
 somni aut rosis, aurora nulla, nullæ aviculæ nisi dæ-
 mones, fomenta nulla, nec aquæ guttula: perpetuæ il-
 lic tenebræ, dolores æterni, laniena conscientiæ nun-
 quam desitura.

Verè ex multis centenis millibus hominum vix ullus
 est, qui hæc recogitet cor de, qui tam seria conetur pe-
 netrare. Vita longè foret alia, alii profectò mores, si
 alia essent nostræ cogitationes. Ita conscientia vitii ex-
 surdata, in tormentis sensum recipit, quem in scelus
 tumultu amiserat, tantò æm afflictior & desperatior,
 quantò antea somnolentior fuit & securior. Augustini
 vox est: In inferno erit penitentia, sed sera. Vermis eorum
 non morietur.

Septimum, Societas & Locus.

Domus commoda, & non vicini, magnum malum;
 Incommoda domus, & vicini pessimi, malum maxi-
 mum. Hæc habitandi locus est apud inferos. Sepulchra
 eorum, domus illorum in æternum. Ardebunt damnati velut

Pf. 48. v. 12.

sepulchris clausi. Domus planè incommodissimæ, nec
 alias licebit conducere. Accedant vicini longè deterrimi,
 qui vel ipsum cælum infamant & exosum reddant,
 grex damnatorum hominum & diabolorum. O quales
 vicini! De his illud Domini pronuntium: Bonum erat eis si
 creati non fuissent homines illi: Bonum erat eis si
 creati non fuissent spiritus illi. Homines damnatos aspi-
 ce: Sicut oves in inferno positi sunt, mors depascet eos. Sed

Matt. c. 26.
 v. 24.

quomodo sunt jam oves, an non, dum viverent, fue-
 runt tigrides, porci, vultures, lupi, leones? Fuerunt
 certe, sed ultio divina eos reddidit oves, & ita man-
 suefecit, ut nullis doloribus, nulli malo possint resiste-
 re; mors depascet eos. Nam velut oviculæ gramina depas-
 cientes, non ea radicibus convellunt, sed attondent, ut
 radice salvâ, recrecent herba, iterum, iterumque de-
 pascenda, ita illos inferorum reos depascit mors; non
 eis admittit vitam, ut in aliam arque aliam semperque
 novam referrentur lanienam. Atque hæc est mors altera
 semper victura, de qua Augustinus: Eorum, inquit,

Pf. 48. v. 15.

qui non pertinent ad ipsam civitatem, erit è contrario miseria
 sempiterna, quæ etiam secunda mors dicitur: quia nec anima
 ibi vivere dicenda est, quæ à vita Dei alienata erit; nec corpus,
 Aug. l. 19.
 de Civit.
 Dei c. 28.
 & ult.

quod æternis doloribus subiacet. Ac per hoc ideo durior mors
 ista secunda mors erit, quia finire morte non poterit. Ibi & do-
 lor permanet ut affligat: & natura perdurat, ut sentiat: quia
 utrumque ideo non deficit, ne pena deficiat.

Hinc locus damnatorum rectissimè domus doloris
 & omnigeni luctus appellatur. Bernardus in profundis-
 simam hanc domum gemitus emittens: O regio dura &
 gravis, inquit, regio extimescenda, regio fugienda terra obli-
 vionis, terra afflictionis, terra miseriarum, in qua nullus ordo, quinque ne-
 sed sempiternus horror inhabitat. Locus letifer, in quo ignis ar-
 dens, ubi frigus rigens, vermis immortalis, fætor intolerabi-
 lis, mallei percutientes, tenebræ palpabiles, confusio peccatorum.
 Totus tremo atque horreo ad memoriam istius regionis, & con-
 cussa sunt omnia ossa mea.

Serm. de
 quinque re-
 gionibus &
 quinquæ ne-
 gotiis, qui
 Bernardo
 tribuitur.
 mibi pag.
 1749.

Hic ego Solonem panè imiter, qui gravius mæren-
 tem civem in editam turrin evocavit, iussitque per sub-
 jectæ urbis adificia circumferre oculos; addiditque:
 Cogita, quantus jam olim sub his rectis fuerit, quantus
 hodièque sit, & multis post sæculis futurus sit luctus,
 & mitte mortalium mala tanquam tua deslere. Vix ego
 aliter: Videre, mortales, & considerare formidabile
 luctus spelæum inferos, ô quanta sub hoc æternitatis
 antro delitescit comploratio? quanta infinitis post sæ-
 culis sine ullo sæculorum exitu congeries malorum hic
 futura! Desinite ergo mortifunctiones vestras ut mala ma-
 xima deplorare. Hic verissimum est omnium miseria-
 rum receptaculum: hæc luctus officina. Quisquis etiam-
 num viator es, cave, & iter tuum sic moderare ne iste
 tormentorum locus, æternum tibi obtingat diversio-
 rium.

Octavum, Desperatio.

Varias omnino clades hic Orbis noster continet, sed Clades hu-
 dem omnes suum quæque finem sortiuntur. Video
 paupertate pressos, sed video paupertatis & finem. Vi-
 deo calumniis exagitatos, sed video & calumniarum fi-
 nem. Video in gravissimis morbis decumbentes, sed vi-
 deo & finem morborum. Video verbera, video fidu-
 las: video & membris singulis parata machinamenta.
 Sunt istic hostes cruenti, cives superbi, domini avari, sed
 video, quod ab his omnibus liberet, mortis imperium.
 Video quosdam cruciatibus & tormentis immanibus
 affectos, sed video & finem tormentorum mortem.

At verò in flammis diabolorum caveis video qui Dam-
 natum supplicia horrenda, infanda; sed non video ullum
 suppliciorum finem, non video ullam penarum ter-
 minum mortem. Hic nullus, nullus finis. Mors opti-
 mum naturæ inventum, Mors omnibus finis, multis re-
 medium, quibusdam votum, de nullis melius merita bebunt.
 quàm de his ad quos venit, antequam invocaretur.
 Mors servitutem invito etiam domino remittit, mors
 captivorum catenas levat, mors è carcere educit, quos
 exire imperium impotens vetuerat; contra omnes in-
 jurias vitæ, beneficium mortis est. Sed hoc, eheu, apud
 inferos non est. Per omnia inferorum latibula circum-
 spicio, sed mortem nullam video. Imò verò video mor-
 tem, sed vivacissimam, & agnatis sibi doloribus plenissi-
 mam. Apud inferos, sicut nullus lugendi & dolendi,
 sic nullus moriendi finis est. Damnati ipsi, ut Diony-
 sius notat, sic calculum ponunt: Elapsis decem millibus annorum
 annorum, adjiciuntur centum millia, post hæc centum millia, culo amato-
 tot junguntur myriades, & miliones quot infirmamento sunt
 stelle, & in litore maris arena. Post quæ longissima annorum
 spatia, quasi nihil de penis nostris accessum esset, sic iterum ab
 initio pati tormenta incipiunt: atque ita sine interruptione,
 sine fine, sine modo volvetur aspidæ nostrorum tormentorum
 rota.

Dion. Char-
 tibus ibi in se-
 rum Mundi.

Atque hinc desperatio multò quàm acerbissima.
 Hæc tam intelligentiam quàm voluntatem ac memo-
 riam durissimè torquet. Quidquid memoria secum
 revolve-

De damnatorum rogo Caput XVII.

195

revolverit, affliget; quidquid cogitaverit intellectus, in tormentorum cogitationis vertet; voluntas ipsa met obstinationem suam stupebit; neque enim unquam velle poterit quod Deus ita semper suae malignitatis in seipsa poenam reperiet. Et quam horrendum est, scire, Deum sibi aeternum fore inimicum, severissimas ejus manus se nunquam evasurum, sub ejus pedibus perpetuo calcandum. Hinc jugis ac desperatissima rabies, hinc summum Dei odium oritur. *Omnia dolor irruet super eos. Mala omnia super eos congregabuntur.*

O miserissimi noctis inquilini, voluptates vestrae evanuerunt, & ut Joannes Apostolus loquitur, poena desiderii anima vestra discesserunt a vobis, & omnia pinguis & praelara perierunt a vobis. Jam superest desperatio. Spes omnis jam decollavit. Vocabitis mortem, & non veniet. Eum ingressi estis carcerem, è quo mors nulla vos unquam educet. Jam sola superest desperatio. Meminitis quam avidè, velut urfi, mel voluptatis sectaremini. Mel omne evanuit, jam vobis inhaeret apum aculeus, aeternum inhaesurus. Jamque sola superest desperatio. Hoc nimirum voluistis, centies, sexcenties moniti, hoc ipsi vobis malum acceperitis; habete ut nacti.

Ultima omnium malorum aeterna desperatio.

Nonum, Aeternitas.

Loquantur omnes Angeli, nunquam tamen satis explicaverint poenarum apud inferos Aeternitatem. Quid enim est Inferus? Tormentum absque omni dolorum interapedine sempiternum, summum. Priora octo tormenta quantumvis acerbissima, valde tamen tolerabilia essent dicenda, si ea vel multis annorum millibus forent toleranda. Sed cum aeterna sint, etiam, inexplicabilia, & multò magis intolerabilia, sunt, & tamen aeternum toleranda. Cogito, inquit priscus Theologus, mille annos, cogito milles mille annos, cogito tot annorum millia, quot sunt momenta seu puncta in toto tempore à condito Mundo, usque ad ejus consummationem, & de Aeternitate nihil adhuc habeo. Laborabunt in aeternum, & vivent adhuc in finem.

Et haec dolorum aeternitas singulare supplicium est. Damnati namque non solum poenam praesentem patiuntur, sed cum certo sciant eam fore aeternam, velut totius Aeternitatis immensum, inestimabile pondus sustinent, & modò patiuntur, quod in omnem aeternitatem passuri sunt.

Atque haec causa est cur plurimi sanctorum hominum ad asperissimam vitae rationem seipsos ultro damnarint dum viverent, ut illam scilicet poenarum aeternitatem effugerent. Ebrios facit Aeternitatis meditatio, veluti multum. Sanctissimi quique plurima fecerunt Aeternitatis intuitu, quae videri poterant hominum ebriorum deliria. Poterat de illis dici: *Multo pleni sunt isti.* Erant certè, sed multo, quod eis propinavit Aeternitas. Quanti eorum in solitudines sese abdididerunt, in vepres & spinas abjecerunt, aquis gelidissimis merserunt, nives nudo corpore culerunt, ignes insilire non horuerunt, modò peccatum effugerant, aeternitatis luctuosissimæ seminarium. Votum singulorum erat: *Ingradiatur patredo in ossibus meis & sicut me scateat, ut requiescam in die tribulationis.* Et verè præstat mori milles, iterum iterumque milles jugulari melius, quam mortis aeternae obijci. Aut pecus, aut saxum est, quem à vitis non revocat aeternitas.

Annis superioribus homo Belga, Bertrandus Corneli, juvenis fuit ferox, turbidus, visiosus, pugnax, ut urbe tota Rex barbarum audiret, in symposiis, ludis, tripudiis effusus. Proximè sub cineribus nocte, dum convivatur, choreas ducit, bacchatur, à Deo in ipsis choreis intimè tactus Aeternitatis radio, subduxit se, velut auram captaturus liberorem. Paulò post secuti socii re-

Tom. I.

A petiunt hominem subditum & cogitationibus merisum. Illi blandissimè rogare, curas abigeret, choreas repeteret, aut si mallet, pocula, & verò jam secum rediret, interpirationi sat datum. At ille de morte, de reddenda judici ratione, de Aeternitate ita piè cepit philosophari, ut, licet primò eum id joco agere opinarentur, ubi tamen seriò & constanter differentem audierunt, vehementer omnes fuerint obtusifati. Demum ille in haec verba finit. *Definitum est mihi, socii, deinceps alium agere hominem, hisce ludicris abstinere, mutare mores pristinos, legibus Christiani vivere.* Et verè si sapio, nullam imposterum occasionem negligo consequenda salutis. Nec patem serum nimis respicere. Quamvis doleo, non citius huic cogitationi animum adijecisse, cum jam satis intelligam, fugacissimis his voluptatibus unam imminere Aeternitatem. Sic pergo. Vos singuli rem vestram agite.

Ita dixit & abiit, deseruitque rei novitate attonitos, quosdam etiam ad meliora persuasos. Nemo non mirabatur, quotquot turbulenti hominis ingenium norant. Sub illud ipsum tempus opportunissimè Eleutherius Pontanus Menenas è Societate Jesu sacerdos illuc locorum venit, & ad Bertrandi domum non ignotus hospes divertit. Audito ejus adventu mox accurrit Bertrandus, ad pedes sese abiecit, & in eandem Societatem admitti ardentè rogavit. Post aliquod temporis spatium factus voti compos, ad domestica munia obeunda est admissus. Hoc vitæ genus ad obitum usque triginta quatuor annis feliciter perduxit. Erat in eo agrotorum cura insignis, & religiosæ disciplinae tanta observatio, ut circumgestata clepsydra, orationis horas agrotorum obsequio interruptas metiretur. Eò Bertrandum Aeternitatis meditatio pertraxit.

Scire, à quolibet graviore delicto luctuosam Aeternitatem pendere, & nihilominus graviter delinquere, extremae fatuitatis speciem est. Aeternus ignis suppliciorum ac tormentorum omnium est epitome.

Haec omnia Bernardus illustri oratione complexus, *Bern. 1. de Anima c. 3. mibi pag. 102.* Quis putas, inquit, tunc maeror erit, quis luctus, quæ tristitia, cum separabuntur impij à consortio sanctorum, & à visione Dei, & traditi in potestatem demonum, ibunt cum ipsis in ignem aeternum, ibi, semper erunt sine fine in luctu & gemitu? Procul quippe à beatæ paradisi patriâ exulati, cruciabantur in gehennâ perpetuâ, nunquam lucem visuri, nunquam refrigerium adepturi, sed per millia millium annorum in inferno cruciandi, nec inde unquam liberandi. Vbi nec qui torquet, aliquando fatigatur; nec qui torquetur, aliquando moritur. Sic enim ignis ibi consumit, ut semper reseret: sic tormenta aguntur, ut semper renoventur. Iuxta verò qualitatem culpæ, poenam sustinebit unusquisque gehennæ: & similis culpæ rei, sui similibus jungentur cruciandi. Nihil aliud ibi audietur nisi fletus & planctus, gemitus & ululatus, mærores atque stridores dentium: nihil, ibi videbitur nisi vermes & larvales facies torrorum, atque teterrima monstra demonum. Vermes crudeles mordebunt intima cordis. Hinc dolor, inde pavor, gemitus, suspirium, & timor horribilis. Ardebunt miseri in igne aeterno in aeternum, & ultra. In carne cruciabantur per ignem, in spiritu per conscientia vermem. Ibi erit dolor intolerabilis, timor horribilis, factor incomparabilis, mors animæ & corporis, sine spe veniæ & misericordiæ. Sic tamen moriuntur ut semper vivant, & sic vivunt, ut semper moriantur. Ita anima peccatoris aut in inferno pro peccatis cruciatur, aut in paradiso pro bonis meritis collocatur. Nunc ergo alterum è duobus eligamus, aut semper cruciari cum impiis, aut perpetualiter letari cum sanctis. Bonum siquidem & malum, vita & mors, antea sunt posita, ut ad quod voluerimus manum extendamus. Si tormenta non terrent nos, saltem juvent præmia.

Hæc nostra nos fides docet, hanc ipsam tamen fidem, ut jam supra demonstratum est, aut in torporem ac somnum defluere, aut penitus interire sinimus.

Narrat Patavinus Præsul Petrus Barocius, virum oppido eruditum optimo spiritum amicorum se stitisse post

* Barocius l. 2. de ratione bene moriendi

R 2

post

De eodem
Bellarminus
Card. de
Arte bene
moriendi
l. 2. cap. 9.

post mortem cum eiusmodi oratione: Sub ipsam A
mortis horam in rebus fidei turpissimè à Satanà dece-
ptus sum. Ita mors animum qualem reperit, abduxit &
obtulit iudici. Ab eo in ignem abire iussus sum. Quem,
etsi maximus sit, utcumque tamen tolerabilem iudica-
rem, si post mille annorum millia finiendus esset. Sed
aeternus est, idemque tantus, quantum apud vos nulla
conspexit aetas. Maledicta scientia, quæ in tam imma-
ne præcipitum me dejecit. Dixit, & in auras abiit. At
superstes alter, cum rei novitate, tum amici exilio aeter-
no motus, amicissimos quosque, quid super ea re in me-
dium confulerent, interrogavit. Aliter vixit, sanctius
obiit.

Epilogus.

Aug. in psal. Ergo rectissime ratiocinatus Augustinus: Quis, in-
68. post init. quit, non bibat tribulationis temporalis poculum, metuens
mibi p. 294. ignem gehennarum? Et quis non contemnat dulcedinem seculi,
inhibens dulcedini vitæ æternæ? Majore timore minora contem-
nimus, & majore æternitatis cupiditate omnia temporalia sa-
pidimus.

Chrysostom. Quantum arena, inquit Chrysostomus, imò verò quan-
4. hom. 11. tum stilla ab immensa abyssu distat, tantum vitæ præsens ab
in 1. ad Tit. æternis & immortalibus bonis. Non est hæc vera possessio; usus
cap. 4. mibi est, nec ipse quidem satis proprius. Sola virtus nobiscum migra-
pag. 1333. re consuevit. Virtus sola ad æternam vitam pertransit. Evig-
lemus tandem, pecuniarumque exitum appetitum, ut de-
siderium omne ad æterna transferre possimus.

Sed heu quanta est humanæ gentis inconsiderantia,
quanta cecitas! de obolo litigamus, cælum per risum &
Igem hom. 9. in ep. 2. jocam prodigimus. Sic passim furoris contagione infla-
ad Co. cap. 5. bescit, ait aureus orator, quod præsentibus addictus Non des-
mibi p. 685. nis desipere, & insanire, & juveniliter nugari. Quidquid hic mo-
lestum est, exiguum est; quod illic dulce erit, immortale erit. Ergo
animos à fluxu & perituris ad æterna ac digniora transfera-
mus, cælestium tangamur desiderio, ut bonis perfruamur futuris.
Non satis invitat præmium? terreat supplicium.

Illa ergo nobis, inquit Valerianus, sunt ante omnia
cogitata supplicia, ubi homo vivit durante penâ, ubi
Idem hom. 2. in ep. 1. nec tormenta corpori, nec membra defuncti dolori. Cui
ad Thess. Chrysostomus accedens: Si non everfionem, ait, timuissent
Ninivæ fuisse eversæ. Si tempore Noë timuissent diluvium,
non fuissent obruti diluvio. Si timuissent Sodomite incendium,
non fuissent exusti. Magnum est, malum, minas negligere. Ni-
bile est æquè utile atque de gehennâ disserere. De eâ dicatur aspi-
due, ut nunquam in eam incidas. Fieri non potest ut anima de
gehennâ sollicita citò peccet. Nullus ex his qui gehennam habet

ante oculos, incidet in gehennam. Nullus ex his qui gehennam
despiciunt, effugiet gehennam.

Refert Joannes Moschus ad religiosissimum senem Mose, Pres-
Alexandrum, qui cœnobio abbatis Gerasimi præerat, Spirit. cap. 141. & 142.
venisse qui diceret: Migrare cogito, Pater, locus enim
quem hæcenus habitavi, nimis inamœnus frequentissi-
mum mihi tædium parit. Cui optimus senex: Et hoc
quidem signum est, fili, luculentum, nec cæli delicias,
nec tartari flammæ à te unquam ferio cogitari. Nam si
hæc animo agitates, crede mihi, nihil in cellâ tuâ tædii
sentires.

Verissimum, & ex tripode oraculum. Quicumque
cælum, quicumque infernale balneum attentâ mente
perpendit, molestias & miseras etiam gravissimas, aut
non sentit, aut certe quod sentit, in lucrum trahit, para-
tissimus & plura & graviora perferre, modò pœnas exi-
re liceat æternas.

Talis certe Olympius abbas, eodem Climaco teste,
qui interrogatus, quâ ratione speluncam habitare, æstus
tolerare tantos, inter muscarum & cynipum examina
totos dies perdurare possit? Ad quæ ille: Hæc, inquit,
tolero, nec invitus, ut à cruciatibus futuris liberer: cyni-
phes fero, quia vermem immortalem horreo: nec
æstum curo, quia ignes æternos formido. Illa enim tem-
poris sunt, suum vitæ finem: idque brevi: ista sunt
æternitatis, omni fine caritura.

Idcirco hæc assidue cogitanda, hæc vigilante animo
sunt pertractanda. Firmo etiam corpori in futuros mor-
bos infunduntur medicamenta: sic animus hîc cogi-
tationibus armandus in vitia. Hæc cogitationes nonni-
hil amare, sed salubres; non statim obveniunt, sed paul-
latim tempore, contubernio, usu adolefunt, ac robo-
rantur; fugantur otio inerti, quod quantum virtuti adi-
mit, tantum addit omni vitiorum generi.

Age, quisquis es, salutæ tuæ maturè prospice. Vatici-
nantem audi Siracidem: Si non in timore Domini tenueris Eccli. 1. 27:
te instanter, citò subvertetur domus tua. Nunc in manu tuâ 2. 4.
est, ut regnes, ut pereas.

Miles è pulvillo & lecto non surrexit generosior. Co- Beatitudo
gita beatitudinem Laboris & Virtutis esse filiam. Non
erubescat, inquit Augustinus, penitentiam agere, qui non eru- laboris &
buit penitenda committere, sed citò in se bonis operibus conten- virtutis est
dat imaginem reparare, ut inter filios mereatur agnosci à pa- filia
tre, ne ab illâ æternâ beatitudine exclusus, & à convivio nuptia- Aug. tem.
li projectus, ligatis manibus ac pedibus projiciatur in tenebras 10. serm.
exterioris. Optime Tertullianus: Peccati cessatio radix 60. de
venia; gehennæ meditatio, principium salutis. Gehenna Temp. amli
cum malis omnibus abundet, illud ei bonum maximè 2. 34.
deest, quod est in malis optimum, supplicii finis.

FINIS Scripti: Sed ubi es, o finis supplicii æterni?

CÆLVM,